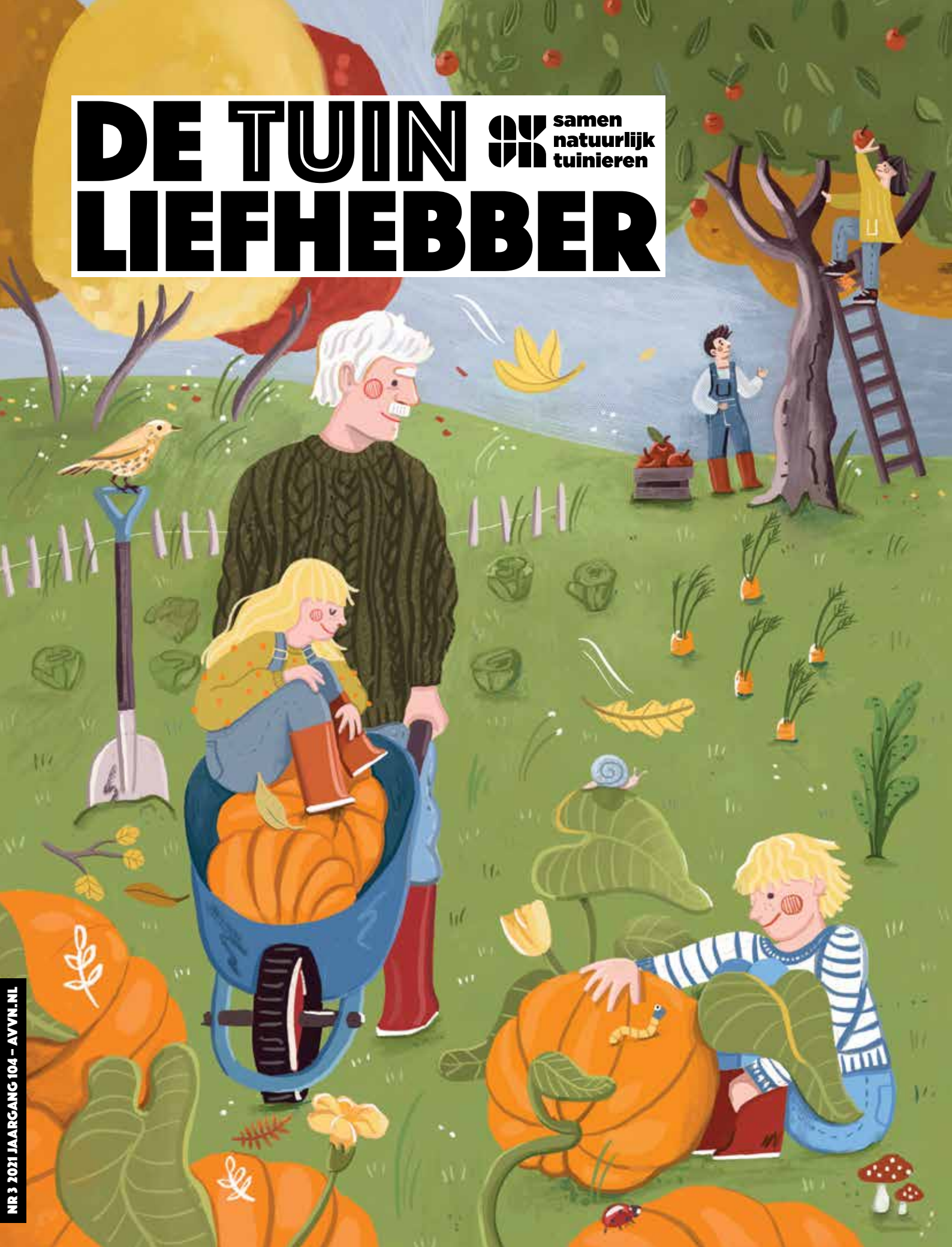

DE TUIN

LIEFHEBBER

 samen
natuurlijk
tuinieren

COLOFON

DE TUINLIEFHEBBER

Jaargang 104, nr.3 2021

De Tuinliefhebber valt elk kwartaal (seizoen) op de mat bij leden van tuinclubs die zijn aangesloten bij AVVN samen natuurlijk tuinieren en bij supporters van AVVN. Elke editie bevat tips, informatie en inspiratie voor samen groen doen en genieten van het seizoen.

(ADRES)WIJZIGINGEN?

Ontvang je De Tuinliefhebber omdat je (volks)tuinvereniging is aangesloten bij AVVN, dan kun je (adres)wijzigingen doorgeven aan de **secretaris** van je vereniging. In alle andere gevallen – bijvoorbeeld als je supporter bent –, gebruik je het besloten ledennet van AVVN hiervoor. Via avvn.nl/ledennet kun je gratis een persoonlijk profiel aanmaken waarmee je zelf eenvoudig allerlei praktische zaken kunt regelen. Heb je geen toegang tot het ledennet, stuur je vraag dan naar info@avvn.nl.

SUPPORTER VAN AVVN WORDEN?

Lees je De Tuinliefhebber wel, maar ontvang je 'm niet thuis? Meld je aan als supporter via avvn.nl/aansluiten. Als je ons steunt met €30 of meer per jaar, krijg je De Tuinliefhebber vier keer per jaar thuis én help je ons groen in de buurt te bevorderen en samen tuinieren nog makkelijker en leuker te maken.

VRAGEN OVER DE TUINLIEFHEBBER?

Vragen of opmerkingen over de inhoud? Geef het door via tuinliefhebber@avvn.nl.

UITGEVER

AVVN samen natuurlijk tuinieren
Vogelvliedeweg 50
3544 NJ UTRECHT
www.avvn.nl

REDACTIE DE TUINLIEFHEBBER

Janine Bruinooge (hoofredactie)
Paul van Bodengraven (eindredactie)
Robine Moolenaar (tekstcorrectie)

REDACTIERAAD

Margreet Bogaart, Vera Schijve en Paul Verhagen

REDACTIONELE BIJDRAGEN

Kees Bals, Paul van Bodengraven, Suzanne de Boer, Kees de Boon, Marleen van Es, Ruud Grondel, Peter Kouwenhoven, Evert Muntslag, Leni van Noord, Bram Wolthoorn

ARTDIRECTION EN VORMGEVING

Frank de Both en Vicky Trouerbach, Twin Media

TECHNISCHE REALISATIE EN PRODUCTIE

Virtùmedia, Zeist

ADVERTEREN IN DE TUINLIEFHEBBER?

Neem contact op met Henk Lorse van Virtùmedia via hlorse@virtumedia.nl

TUINIER JE MET ONS MEE?

AVVN is de groene familie van tuinliefhebbers. Wij delen graag al onze kennis en ervaring over samen natuurlijk tuinieren.

avvn.nl

avvn.nl/ledennet

facebook.com/AVVN.nl

instagram.com/samentuinieren

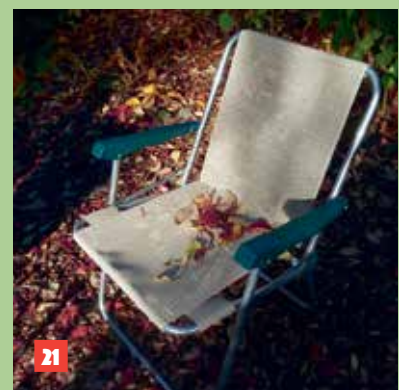
ALTIJD OP DE HOOGTE

Meld je aan voor onze maandelijkse nieuwsbrief via avvn.nl/nieuwsbrief

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming van de redactie. ISSN: 1871-8388

COVERILLUSTRATIE

Maren Bruin

INHOUD

**MARTIN
HERMY
KENT (BIJNA)
ALLE BOMEN**

14

26

28

19

IN DIT NUMMER

- 10** **Vogels in de tuin**
De Zanglijster
- 12** **Buurtgroen**
De TorenTuin: van bouwkaavel tot buurttuin
- 14** **Man zoekt boom**
Interview met bomenkenner Martin Hermy
- 16** **Kijk ons nou**
Campagne voeren met SNV Rotterdam
- 19** **Fotowedstrijd**
De mooiste zonnebloem
- 22** **Permacultuur, deel 3**
Aan de slag in de moestuin met Permacultuur
- 26** **De groenteliefhebber**
Postelein: 2 soorten, 2 seizoenen

EN VERDER

- 07** **Doorgrond – Column**
AVVN-voorzitter Ruud Grondel
- 08** **Groenberichten**
- 18** **Zaaien en oogsten**
Marleen tipt de kiwi
- 20** **Wist je ...**
Afval bestaat niet!
- 21** **Seizoenscolumn**
Leni van Noord
- 25** **Groentje op de tuin**
'Er is niet tegenop te eten'
- 28** **Keest test** Tuinbroek

ONLINE

Voor de liefhebber

Lees-kijk- en luistertips

Groen doen

Het Nationaal Bomenmuseum Gimborn

En meer op detuinliefhebber.nl

*Bomen zijn niet alleen
mooi, ze hebben een hoop
positieve functies.*

Martin Hermy.

MAN ZOEKT BOOM

Herken je dit? In 2010 plant je een boom. In 2015, alweer vijf jaar later, blijkt hij toch wel erg groot te worden. In 2016 klagen de burens over schaduw en bladafval. 2017: snoeien en opkronen. In 2020 laat je de boom weghalen. 2021: ik wil een boom in mijn tuin! Maar welke? Martin Hermy, emeritus-hoogleraar Groen- en natuurbeheer aan de Katholieke Universiteit Leuven en auteur van het boek *De juiste boom voor elke tuin*, geeft advies.

TEKST: PAUL VAN BODENGRAVEN

FOTO: LINDA ANECA

Wat is de betekenis van de boom voor de moderne mens?

“Bomen zijn van groot belang voor mensen. Door de klimaatcrisis zijn we ons daar weer meer bewust van geworden. Tegelijkertijd behandelen we bomen als gebruiksvoorwerpen; met een simpele pennenstreek besluiten mensen over het kappen van hele straten of percelen. De

bomen in onze tuinen zijn daar omdat wij dat zelf besloten hebben. We planten ze aan, zien ze groeien en als we de verkeerde keuze hebben gemaakt, zagen we ze weer om. Dat vind ik spijtig, want bomen zijn niet alleen mooi, ze hebben een hoop positieve functies. Denk bijvoorbeeld maar aan CO₂-opslag. Het eigen karakter van een boom groeit met

de jaren, maar veel bomen in tuinen – en nog meer in openbaar groen – zijn helaas geen lang leven beschoren.”

Hoe kies ik de juiste boom voor mijn tuin?

“In de eerste plaats draait het natuurlijk om ruimte. Waar komt de boom te staan? Veel mensen maken de fout een

boom in de buurt van de erfrens te plaatsen, zodat de rest van de tuin vrij blijft. Die keuze is alvast een recept voor gedoe met de buren. Daarnaast moet je je verdiepen in de eigenschappen van de verschillende soorten. In de winkel wordt vaak wel vermeld hoe hoog een boom wordt, maar niet hoe breed de kroon zal zijn. Terwijl daar vaak het probleem ontstaat. Wellicht was je beter af geweest met een smalle, zuilvormige boom in de tuin. Daarnaast is het uiteraard belangrijk om te kijken naar grondsoort en de mate van zon of schaduw. Een tuin op het noorden vraagt om een andere boom dan een tuin in de volle zon.”

In uw boek Een boom voor elke tuin beschrijft u zo'n 570 bomen. Op grond waarvan heeft u deze soorten gekozen?

“Ik heb voor mijn boek gekozen voor een ordening van soorten op basis van 23 kenmerken die een rol spelen bij de keuze van een juiste boom voor jouw tuin. Ik heb ze daarop ingedeeld, zoals mini-bomen, zuilvormige bomen, bomen met opvallende bloemen, soorten die gedijen op zure zandgronden, bomen met eetbare vruchten, mediterrane bomen et cetera. Daarbij geef ik wat duiding bij de soorten die aan die kenmerken en omstandigheden voldoen.”

Steeds vaker staan inheemse bomen in de belangstelling. Moeten we daar de voorkeur aan geven of mag een exoot ook? Is het niet beter om inheemse soorten aan te planten?

“In Nederland en Vlaanderen zijn er zo'n 35 soorten inheemse soorten bomen, en die worden vrijwel allemaal veel te groot voor een tuin. Een tuin is wat anders dan een bos, daar mogen bomen onbelemmerd uitgroeien tot reuzen. Een tuin planten we aan voor ons plezier, met soorten die we bijvoorbeeld mooi vinden. Zelf heb ik in mijn tuin een mengeling van inheemse en uitheemse soorten, zoals gele kornoelje

en kweepeer. Maar ook een lampionboom, steeneik en Perzisch ijzerhout. Het weerspiegelt wat ik mooi vind en wat past.”

Waar moet je als moestuinder op letten bij het aanplanten van een boom?

“Ook dan geldt dat de ruimte de belangrijkste leidraad moet zijn. Er zijn verenigingen met grote tuinen en verenigingen waarbij de tuinen een klein oppervlak hebben. Pas je keuze daar goed op aan. Houd er rekening mee dat de meeste groentes gedijen bij veel zon en een boom veroorzaakt schaduw. Maak de plek onder de boom ook onderdeel van je tuin, met schaduwplanten, of een zitje. Als je echt gaat voor voedselopbrengst, ligt het voor de hand om fruit- of notenbomen te plaatsen. Kijk dan ook eens naar minder bekende soorten, als de nashi (*Pyrus pyrifolia*) en de gele kornoelje (*Cornus mas*) of de kakiboom (*Diospyros kaki*).”

Veel tuinverenigingen kennen afspraken en regels voor het aanplanten en kappen van bomen. Dat geldt voor bomen in je eigen moestuin, maar ook voor bomen op het gezamenlijke terrein van het tuinpark. Herkenbaar?

“Ook in Vlaanderen kennen wij regels voor kapvergunningen en ongetwijfeld zijn er bij ons ook tuinverenigingen die afspraken hebben vastgelegd hoe om te gaan met bomen. Ik vind het wel

verstandig, want zo weet je waar je aan toe bent voordat je een boom plant. Denk altijd vooruit: hoe groot wordt deze boom, leidt dat tot overlast? Wat gebeurt er dan? Zorg dat je, wanneer je een boom plant, een toekomstvisie hebt. Het gaat mij altijd aan het hart als een boom alweer weggehaald wordt voordat hij tot volle wasdom komt. Met goede afspraken heeft zo'n boom veel meer kans om decennialang te blijven staan en ons te laten delen in zijn schoonheid. Iedere boom verdient dat!” ●

Boom planten? Lees Martins boek voordat je een boom kiest.

Wil je ook meer weten over bomen en welke boom je het beste kunt kiezen? Lees dan *De juiste boom voor elke tuin* van Martin Hermy. ISBN 9789056156619, €34,90. Inmiddels is er al een derde druk verschenen.

Je bomenkennis verder vergroten?

Op **dinsdagavond 28 september** geeft emeritus-hoogleraar Groen- en natuurbeheer Martin Hermy een online lezing. Hij legt je die avond uit waarom je bomen moet planten, hoe je ze plant, welke steun ze nodig hebben, welke bodem ze vereisen, welk leven zich onder de grond bevindt en hoe je de juiste boom kiest voor jouw (moes)tuin.

Deelnemen

Meld je snel aan voor de online lezing via avvn.nl/activiteiten. Deelname gaat op volgorde van aanmelding.

KIJK ONS NOU!

SNV-leden Najat, Taoufiq en kinderen.

SNV-leden Ankica, Jaap en zoon Filip.

FOTO'S: MARK ENGELEN

MAAK DUIDELIJK WIE EN WAT JE BENT!

Volkstuinvereniging Streven Naar Verbetering (SNV) moest een derde van haar tuinen inleveren voor voetbalvelden, had de gemeente Rotterdam opeens bedacht. "Tuintje pik!", riepen ze bij SNV, "dat pikken we niet." SNV zette een grote campagne op om de plannen tegen te houden. "Het belangrijkste was om te laten zien wie we zijn."

TEKST: KEES BALS

FOTO'S: KEES BALS, MARK ENGELEN

Het telefoontje van de gemeente kwam vorig jaar eind november, de avond voordat de stukken naar de gemeenteraad zouden gaan. Onder embargo kregen ze het te horen. Ze voelden zich overvallen, de bestuursleden van de Rotterdamse volkstuinvereniging Streven Naar Verbetering (SNV). Burgemeester en wethouders hadden een voorstel gemaakt, waarin SNV negentig van de 243 tuinen zou moeten inleveren, omdat voetbalvereniging Steeds Hoger een nieuw terrein

nodig heeft. Voorzitter Rob van Dijk, vicevoorzitter John Gerritse en penningmeester Ramon Boenders vertellen over een intensieve strijd.

IN ACTIE

John Gerritse: "Die eerste avond hebben we heel emotioneel gereageerd."

Rob van Dijk: "Maar direct daarna zijn we in sneltreinvaart in actie gekomen." Ze riepen zo snel mogelijk de leden bij elkaar in een (online) vergadering en legden hen het plan voor dat ze inmid-

dels hadden opgesteld. Vijf werkgroepen, samengesteld uit leden, vormden daarvan de kern: beeldvorming, communicatie, politiek, alternatieve plannen en biodiversiteit.

"De politiek had geen idee wat voor soort vereniging wij zijn", zegt Ramon Boender. "De beschermde flora en fauna die je hier vindt, de waarde voor gezinnen, voor mensen uit achterstandswijken die niet op vakantie kunnen gaan, de sociale cohesie hier op het terrein..., het belangrijkste was om duidelijk te

De bestuursleden van SNV
(v.l.n.r.): Ramon Boender, Rob
van Dijk en John Gerritse

maken wie en wat we zijn.”

Ze hebben een professionele fotograaf in de vereniging, Mark Engelen. Die maakte zwart-witportretten van verschillende leden. Tegen productiekosten konden ze daar grote posters van maken. Een reclamebedrijf rekende het tarief van één week om ze drie weken lang over de hele stad te verspreiden. Dat het midden in de lockdown was en er bijna niet werd geadverteerd, maakte dat mogelijk.

NIET ALLEEN TÉGEN

De communicatiewerkgroep zorgde voor een campagne op sociale media en haalde de pers naar de tuin. Rob: “Het eerste weekend stond Hart van Nederland hier meteen op het terrein.” PowNews, TV Rijnmond, Algemeen Dagblad, de Volkskrant, NRC en nog veel andere media volgden. Rob: “Toen reageerde de politiek.” Leden van vrijwel alle partijen in de gemeenteraad kwamen op bezoek. In eerste instantie was het zoeken bij wie ze moesten zijn op het stadhuis aan de Coolsingel. Een van de leden werkt als beleidsambtenaar en wist precies te vertellen wat de gemeenteraad doet, wat een gebiedscommissie is, enzovoorts. Zo wist het bestuur wie ze moesten benaderen met welke vraag. De commissie ‘alternatieve plannen’ was belangrijk om de gemeente een uitwijkmogelijkheid te geven. “We wilden laten zien dat we niet alleen maar tegen zijn”, vertelt André van der Eijk, die in de commissie zat en in het dagelijks leven stedenbouwkundige is. “De gemeente legde hier zo maar twee voetbalvelden neer in plaats van na te denken over wat je wilt met dit gebied. We hebben verder gekeken in de omgeving. Daarbij viel ons oog op de parkeerplaats van Blijdorp. Als je daar een dak overheen bouwt, dan kun je er voetbalvelden op aanleggen.” Rob: “De gemeente heeft dat overgenomen. Het is nu één van de voorstellen aan de gemeenteraad.”

LAATVLIEGER!

De commissie biodiversiteit bracht de flora en fauna van het terrein in kaart, om te laten zien wat je opoffert aan ‘het plastic van een paar kunstgrasvelden’, zoals Rob het noemt. De inventarisatie werd deels gedaan door externe onderzoekers. Zo gingen ze met stadsecoloog Antoon van Meurs op zoek naar vleermuizen. Rob: “Zijn detector begon op een gegeven moment vreselijk te tikken. Hij zei: ‘Laatvlieger!’ Even later vliegt er een enorme vleermuis over ons heen.” Met de broedende ransuilen is het een van de beschermde soorten op het terrein.

De hele periode blijft de vereniging haar zaak bepleiten bij het lokale bestuur. Tuinleden schrijven direct gemeenteraadsleden aan, onder meer met de ansichtkaarten die ze hebben bedrukt met de campagnebeelden. Eke keer als een gemeenteraadslid langskomt, nodigen ze ook de pers uit. En de petitie is een goed extra drukmiddel: bijna zesduizend mensen zetten online hun handtekening om de tuinen te behouden. Uiteindelijk sprak de gemeenteraad zich uit tegen het plan voor uitbreiding van de voetbalvelden. De tuinen blijven.

TE EXCLUSIEF

Tegelijkertijd liggen er nieuwe uitdagingen. Omdat ze ontdekten dat de gemeente Rotterdam geen visie heeft op de volkstuinverenigingen in de stad, schrijft SNV zelf een voorstel voor de gemeente. Rob: “Van politici hoorden we dat we te exclusief zijn, dat we er alleen voor

de leden zijn en niet voor de bewoners. Daarom zorgen we ervoor dat het terrein een open wandelgebied wordt waar buurtbewoners welkom zijn.” En dat is belangrijk voor wat misschien wel de grootste uitdaging voor SNV ooit wordt: de ontwikkeling van de ‘Van Nelleknoop’, het gebied aan de westflank van Rotterdam waarin het tuinpark ligt en dat de gemeente verder wil verstedelijken. ●

Staat jouw vereniging (opeens) onder druk?

Volg deze tips op van SNV:

- ▶ Maak je leden bewust van de dreiging.
- ▶ Zorg dat je contact hebt en houdt met de pers en de politiek. Ook als er geen dreiging is.
- ▶ Laat zien wie je bent, wat je doet, wat je toegevoegde waarde voor mensen, buurt en maatschappij is.

Op avvn.nl/recreatief-me-degebruik lees je hoe je anderen kunt laten meeprofiteren van het groen in het tuinpark.

Ook een leuk project? Laat het ons weten!

Zijn er op je tuinvereniging ook duurzame initiatieven, sociale projecten of andere leuke extra activiteiten, neem dan contact op met De Tuinliefhebber. We komen graag langs voor een interview!

Mail naar de redactie: tuinliefhebber@avvn.nl

TACO'S MET KIWISALSA

Het ligt niet voor de hand, maar kiwi door een salsa geeft een fris en fruitig effect. Het is lekker bij een bonensalade, gegrilde kip of als topping bij taco's. Nieuwsgierig? Je

vindt het recept op avvn.nl/recepten

ZAAIEN EN OOGSTEN

In haar Utrechtse volkstuin kweekt Marleen van Es – fotograaf, stylist, vormgever en foodblogger – graag groenten, fruit en kruiden die je niet makkelijk in de winkel kunt kopen. Voor De Tuinliefhebber maakt Marleen elk seizoen een zaai- en oogstoverzicht (handig!) én kiest ze een speciale soort die extra aandacht verdient. Dit keer de kiwi, waar ze een smakelijke salsa van maakt. Het recept vind je op avvn.nl/recepten.

TEKST & FOTOGRAFIE: MARLEEN VAN ES

IN DE SPOTLIGHT: KIWI

Kiwi's plukken in de volkstuin? Het was niet het eerste waar ik aan dacht bij het planten van fruitstruiken en -bomen. De exotische klimmer blijkt het in mijn tuin verrassend goed te doen. Het duurde wel een paar jaren, maar nu pluk ik emmers vol.

In de vorige eeuw is de kiwi door toedoen van de Nieuw-Zeelanders populair geworden. De oorsprong van de kiwi (*Actinidia chinensis*) ligt trouwens niet in Nieuw-Zeeland, maar in China. De Nieuw-Zeelanders veranderden de naam, van Chinese kruisbes in kiwi. Ze ontwikkelden verschillende soorten en exporteerden de kiwi's over de hele wereld. In de jaren tachtig was de kiwi in Nederland iets 'nieuws', maar hij is snel ingeburgerd. Zo snel zelfs dat we een schijfje kiwi op een gebakje alweer cliché vinden.

KIWI IN DE TUIN

Kiwi's kun je goed in je eigen tuin laten groeien. Bij de kweker kun je kiezen tussen kiwi en kiwibes. De kiwibes heeft een gladde schil en is er ook in het rood! De meeste soorten zijn winterhard en sommige zijn zelfbestuivend, wat handig is als je niet veel plek hebt. Een zonnige plek tegen een muur of pergola is ideaal.

In november, voor de eerste nachtvorst, kun je kiwi's plukken. Die zijn dan nog niet rijp. Bewaar ze binnen en laat ze verder rijpen. Dat kan enkele weken tot een paar maanden duren. Perfect fruit dus om lang te bewaren en de winter mee door te komen.

Kiwi combineert goed met kokos, aardbeien, sinaasappel en banaan. Hij is lekker om zo te eten en je kunt er desserts, taarten en cakes mee versieren. Je kunt een kiwi door je smoothie doen, maar er ook een soepje van maken. ●

NU OOGSTEN EN ETEN

- ▶ Andijvie
- ▶ Aubergine
- ▶ Bleekselderij
- ▶ Bonen
- ▶ Chinese kool
- ▶ Courgette
- ▶ Knolselderij
- ▶ Paksoi
- ▶ Paprika
- ▶ Peper
- ▶ Pompoen
- ▶ Radicchio
- ▶ Rammenas
- ▶ Tomaten
- ▶ Venkel

NU ZAAIEN

- ▶ Bloemkool
- ▶ Groenbesters (mosterd, klaver en rogge)
- ▶ Knoflook
- ▶ Meiraap
- ▶ Paksoi
- ▶ Rucola
- ▶ Snijbiet
- ▶ Spinazie
- ▶ Tuinkers
- ▶ Veldsla
- ▶ Winterpostelein
- ▶ Wintersla

De Tuinliefhebber thuis ontvangen?

Word supporter van AVVN samen natuurlijk tuinieren!

Alle leden van de bij AVVN aangesloten tuinverenigingen krijgen De Tuinliefhebber thuis. Wil jij dat ook? Word AVVN supporter en steun ons met €30 of meer per jaar. Ook jij ontvangt dan elk seizoen automatisch De Tuinliefhebber en leest over thema's als natuurlijk tuinieren en het bevorderen van biodiversiteit, het plezier in en van de buurttuin, maar ook de kneepjes van het moestuinieren.

Extra voordelen voor supporters

Als supporter krijg je toegang tot het besloten online ledennet van AVVN.

Via ons ledennet kom je in contact met andere tuinliefhebbers, vind je aanvullende groeninformatie, kun je je opgeven voor (online) bijeenkomsten en meer.

Sluit je ook aan bij de groene familie voor tuinliefhebbers

Meld je nu aan als supporter van AVVN en je ontvangt de eerstvolgende editie van De Tuinliefhebber automatisch thuis. Vul via avvn.nl/aansluiten je gegevens in. Je krijgt een factuur met betaallink per e-mail (handig!). Wil je de factuur liever per post ontvangen? Dat kan. Je betaalt dan €2,00 per jaar extra.

avvn.nl